

Forord

Dette nummer af Sprogforum retter blikket mod brobygning i forbindelse med engelsk, tysk, fransk og spansk i Danmark. Der er et særligt fokus på tysk og fransk fordi det er de to sprogfag der er genstand for særlig politisk interesse i dag, som det bl.a. kan læses i den tidligere VLAK-regerings *Strategi for styrkelse af fremmedsprog i uddannelsessystemet* (Regeringen 2017) og ud fra listen over bevilgede projekter fra Det Nationale Center for Fremmedsprog (NCFF), der bl.a. giver økonomisk støtte til brobygningsaktiviteter. Artiklerne retter blikket mod overgangen fra en del af ungdomsuddannelserne, nemlig *den almene studentereksamen* (stx), til dele af de videregående uddannelser, nemlig de lange uddannelser, specielt *universiteterne* – og videre til erhvervslivet.

Dette fokus er vigtigt og aktuelt i dagens Danmark set i et internationalt og globalt perspektiv. Elever og studerende i Danmark er generelt dårligt klædt på til at kommunikere med mange af vores naboer som fx folk i Tyskland eller Frankrig. Samtidig skal man være bevidst om at vi ved at fremhæve dette fokus begrænser os til et bestemt sted midt i en stor uddannelsesmæssig og sproglig mangfoldighed.

I Danmark har vi et omfattende system af uddannelser og uddannelsesinstitutioner og derfor også en lang række af brobygningsproblematikker. (Man kan dog sige at selvom det danske uddannelsessystem er kompliceret, udgør det kun ét nationalt system, i modsætning til fx i Tyskland, hvor der tillige er en regional opdeling i forhold til de forskellige *Länder*. Man kan også sige at vi her taler om Danmark, ikke om Rigsfællesskabet, hvor der jo også er tale om en flerhed af systemer).

Det danske uddannelsessystem består af:

- *De almene uddannelser*, som omfatter folkeskolen og de private grundskoler, ungdomsuddannelserne, som omfatter dels de erhvervsrettede uddannelser (de mange forskellige EUD-uddannelser og SOSU-uddannelserne), dels de gymnasiale ud-

dannelser (stx, hf, hhx, htx og IB – International Baccalaureat) samt andre uddannelser på handelsskoler og tekniske skoler. Også VUC hører under de almene uddannelser.

- *De korte videregående uddannelser* (KVU), som omfatter mange uddannelser af 2-3 års varighed, bl.a. handelsuddannelser, kreative og kunstneriske uddannelser, it- og designuddannelser.
- *De mellemlange videregående uddannelser* (MVU), som omfatter uddannelser af 3-4½ års varighed, foregår især på professionshøjskolerne og omfatter bl.a. uddannelser til socialrådgiver, lærer, fysioterapeut, pædagog og sygeplejerske.
- *De lange videregående uddannelser* (LVU), der foregår på universiteter og andre højere læreanstalter (som fx CBS) og som omfatter en lang række akademiske uddannelser.
- Dertil kommer *sprogcentre* med bl.a. danskuddannelser for voksne.

Der kan således tænkes mange forskellige brobygningsproblematikker i Danmark, både mellem de enkelte uddannelsestrin og mellem uddannelser og aftagere på det private og offentlige arbejdsmarked i Danmark såvel som i udlandet.

Sprogforum er naturligvis især interesseret i brobygning i forhold til *sproglige kompetencer*. Og her er kompetencer i fremmedsprog som engelsk, tysk, fransk og spansk (og kinesisk, russisk osv.) meget væsentlige. Men det er kun en lille del af den samlede sproglige mangfoldighed i Danmark. Ud over dansk, talt som modersmål/førstesprog eller som andetsprog, er der sandsynligvis over 100 sprog der tales som modersmål/førstesprog af større eller mindre grupper i Danmark. Når vi taler om sprogfag, så er det de færreste af disse sprog der bliver tilgodeset i det danske uddannelsessystem ved at blive sat på skoleskemaet som fag eller blive brugt som undervisnings- og læringsprog.

Vi har at gøre med magt og uddannelse her. Når vi beskæftiger os med fremmedsprogfag som tysk, fransk og spansk i det almene gymnasium og på universitetet, befinder vi os i uddannelser der bærer vej for eliten, vi er i toppen af uddannelsessystemet. Når fokus ikke er på de gængse fremmedsprog, men på dansk som andetsprog og de over 100 andre sprog, handler det ofte om at 'rette op' på uligheder i uddannelsessystemet med særordninger som har det med at placere de såkaldte tosprogede langt nede på den sociale rangstige. Hvis man ønsker en sprogbæredygtig uddannelsespolitik, må man også forsøge at bygge bro mellem de mange sprog der faktisk tales

af befolkningen, og inkludere denne sproglige mangfoldighed i uddannelsessystemet. Vi benytter lejligheden til at henvise til Sprogforum 17, udgivet i 2000, som også havde temaet 'brobygning', og som bl.a. havde en række artikler om dansk som andetsprog.

Som flere artikler i dette nummer er inde på, kan brobygning opdeles i to typer af overgange: epistemologiske/kognitive overgange og sociokulturelle/institutionelle overgange. Epistemologiske/kognitive overgange handler om den kognitive udvikling hos den lærende og er specifikke for et bestemt vidensområde, fx hvordan man stiller spørgsmål på fransk eller udfører en høflig sproghandling på tysk. Sociokulturelle/institutionelle overgange refererer til situationer, hvor den lærende bevæger sig fra én gruppe/ét uddannelsesniveau til en anden gruppe/et andet uddannelsesniveau eller fra uddannelsessystemet til arbejdspladsen. I dette temanummer er det de sociokulturelle/institutionelle brobygningsproblematikker der er i fokus, men der ses også træk af de epistemologiske/kognitive, fx i overgangen mellem det almene gymnasium og de lange videregående uddannelser.

Nummeret starter som sædvanlig med Kronikken: Når beslutninger om sprogsatsninger og styrkelse af fremmedsprogsfag i uddannelsessystemet begrundes, bliver der ofte henvist til sprogbrugsdata og prognoser om fremtidige sprogbehov. Men hvad bygger disse prognoser på? Det har Susanne Jacobsen Pérez et bud på. Hun ser nærmere på forudsigelser om fremtidens sprogbrug og sprogbehov i Danmark og Europa. Måleinstrumenter, datagrundlag og grundantagelser, som forudsigelserne bygger på, gås efter i sømme, og det får hende til at spørge: *Er sprogbrugsprognoser ramt af lingua franca-syndromet?*

I *Overgange og brobygning – teori og praksis* præsenterer Ana Kanaeva-Dimitrovska, Mette Skovgaard Andersen og Hanne Wachter Kjærgaard en opsamling af erfaringer fra en række brobygningsprojekter støttet af Det Nationale Center for Fremmedsprog (NCCF). Artiklen indledes med en definition af brobygning med afsæt i transitionsforskning og i relevante styredokumenter. Der opstilles forskellige typer/kategorier af overgange og brobygning i fremmedsprogsfagene. Projekternes erfaringer er samlet at en klar kommunikation om hvilke krav og forventninger der stilles på de forskellige uddannelsesniveauer, lader til at kunne føre til en succesfuld overgang for eleverne. Sidst peger artiklen på behovet for projekter som har et specifikt, systematisk fokus på epistemologiske og kognitive overgange og brobygning.

Dernæst følger en serie på fem artikler der fremlægger hoved-

resultaterne fra et fælles projekt om akademisk literacy inden for fremmedsprogene engelsk, fransk, spansk og tysk i overgangen fra det almene gymnasium (stx) til universitet. Man kan anlægge mange forskellige vinkler på begrebet *literacy*, som overordnet set kan defineres som elevers og studerendes evne til at læse og skrive på både deres modersmål og fremmedsprog. I projektet fokuseres der mere specifikt på akademisk literacy, der dækker over gymnasieelevers og universitetsstuderendes tilegnelse af akademiske færdigheder inden for skrivning og læsning med særligt fokus på at opnå en sprogbeherskelse der sætter dem i stand til at formidle den faglige indsigt de har opnået i bestemte fag, i overensstemmelse med de genrekonventioner og videnstraditioner som er kendetegnende for disse. Formålet med projektet er at undersøge overgangen for sprogfagene fra gymnasiet til universitetet bl.a. med henblik på at undersøge hvordan universitetsstudierne i sprog bedst muligt kan tage højde for det niveau som de nye studerende bringer med sig fra gymnasiet, og hvordan den akademiske literacy i gymnasiets sprogfag kan styrkes i forhold til overgangen til universitetsstudier.

Artiklerien indledes med en oversigtsartikel der er forfattet af alle projektdeltagerne fra Københavns Universitet. Heri beskrives projektets formål, datadesign og hovedresultater, hvorefter der formuleres en række anbefalinger til brobygning mellem de to uddannelsesstrin inden for alle fire sprogfag. Herefter følger fire artikler der gennemgår hovedresultaterne fra de fire sprogspecifikke delundersøgelser. Den første fokuserer på akademisk literacy i engelsk i et brobygningsperspektiv og er forfattet af Sanne Larsen, Joyce Kling og Dorte Albrechtsen. Herefter følger en artikel om samme emne i fransk, skrevet af Cilia Reebirk og Jan Lindschouw, som samtidig er leder af projektet. Dernæst kommer en artikel med fokus på spansk i et brobygningsperspektiv, skrevet af Natalia Morollón Martí. Artiklerien afsluttes af et bidrag om brobygning i tyskfaget, forfattet af Anna Sandberg og Lars Behnke.

Undersøgelsens hovedresultater viser en klar forskel mellem engelsk på den ene side og fransk, spansk og tysk på den anden side. Forskellene ligger især i krav til akademisk skrivning og sprogfærdighedsniveau både på stx og de videregående uddannelser. Den sproglige korrekthed spiller en større rolle i stx for fransk, spansk og tysk end den gør i engelsk. Der skrives kortere tekster, mens kravene til tekstkohærens og det akademiske er større i engelsk, hvor teksterne også er længere. Springet fra gymnasiets skriftlighed til universitetets tekstproduktion er derfor samlet set større for fransk, spansk og tysk end for engelsk. Det implicerer at fremmedsprogs-

uddannelserne står over for den vigtige opgave at støtte de studerende i opøvelsen af akademiske kompetencer inden for læsning og skrivning. Særlige fagelementer der støtter tilegnelsen af akademiske færdigheder, som fx skrivekurser der p.t. findes på engelsk- og spanskstudiet, synes påkrævet i alle fremmedsprogsfag for at sikre en naturlig overgang mellem gymnasiet og universitetsstudierne, ligesom der er behov for at styrke samarbejdet mellem de sprogligt og kulturelt orienterede fag så arbejdet med at udvikle de studerendes skriftlige og akademiske kompetencer ikke kun påhviler sprog- og grammatikundervisningen, men også indholdsundervisningen.

I den følgende artikel giver Kristine Bundgaard, Lotte Dam og Rikke Hartmann Haugaard *fem praksisanbefalinger til Brobygning til sproguddannelser på universitetet*. Det gør de med afsæt i en række observationer af tysk- og spanskundervisning i 2. og 3. g på tre nordjyske almene gymnasier. Deres undersøgelse har tydeliggjort at de studerende er bevidste om at overgangen medfører nye undervisningsformer, men hvilke? I det lys skal de fem praksisanbefalinger forstås. Opsamlende peger forfatterne på at det er vigtigt for de studerende at være bevidste om hvad de har taget afsked med i overgangen til det nye og ukendte der skal synliggøres for dem.

Artiklen *Brobygning mellem videregående uddannelse og erhvervsliv i tysk og fransk* er skrevet af Irene Simonsen, Lene Dreisig Sørensen og Lise Lotte Weilgaard Christensen. Den præsenterer resultater fra en undersøgelse der sætter fokus på danske virksomheders og institutioners behov for kompetencer i tysk og/eller fransk. Forfatterne skelner mellem flere forskellige typer af behov, og de peger på at der stadig efterspørges sprog som en selvstændig kompetence, men også, og især, sprog som kompetence ved siden af et andet fag. Der er derfor brug for flere tilbud om uddannelser der stiler mod dobbeltkompetencer. Forfatterne fremhæver endelig at brobygning kræver klar kommunikation, herunder videndeling, fra begge sider, samt gensidig involvering og samarbejde.

Under *Åbne sider* bringer vi i dette nummer artiklen *Queering af sprog- og kulturundervisningen – behovet for at arbejde imod den heteronormative dominans i engelskundervisningen*. Heri gør Paula Tebbens rede for en undersøgelse hun har foretaget af et forløb på Gyldendals Engelsk onlineportal, som hedder 'First love'. Hun fokuserer især på hvad der er vigtigt at have in mente i arbejdet med interkulturalitet, køn og seksualitet, og hun gør det med inspiration fra queer-teori der kritiserer den herskende opfattelse af det binære kønssystem og argumenterer for kritisk bevidsthed gennem aktiv udfordring af stereotype forestillinger om identitet og køn. Artiklen munder ud i

nogle forslag til konkrete spørgsmål undervisere kan stille i forbindelse med valg af undervisningsmaterialer eller i forbindelse med analyse af materialer i fællesskab med klassen.

Som altid indeholder dette nummer Temanyt med nyere litteratur inden for temaet udvalgt af Sprogpedagogisk Informationscenter på AU Library, Emdrup. Temanyt efterfølges af Andet nyt med nye bøger fra bibliotekets samling.

God læselyst!

Redaktionen

Litteratur

Det Nationale Center for

Fremmedsprog (NCFF) (u.å.).

Brobygning. Aarhus/København:

Det Nationale Center for

Fremmedsprog. Lokaliseret

d. 16. august 2021 på ncff.dk/soeg-projektmidler/bevilligede-projekter/brobygning/.

Regeringen (2017). *Strategi for*

styrkelse af fremmedsprog i

uddannelsessystemet. København:

Undervisningsministeriet

og Uddannelses- og

Forskningsministeriet. Lokaliseret

d. 16. august 2021 på ufm.dk/publikationer/2017/filer/strategi-for-styrkelse-af-fremmedsprog-i-uddannelsessystemet.pdf.